

Regjeringens innsats mot fattigdom

2006–2009

ARBEIDS- OG
INKLUDERINGSDEPARTEMENTET

Et inkluderende samfunn

Alle skal, uavhengig av økonomisk og sosial bakgrunn, ha like muligheter, rettigheter og plikter til å delta i samfunnet.

Kampen mot fattigdom har både et langsiktig og et kortsiktig perspektiv. Derfor prioriterer Regjeringen tiltak som både forebygger fattigdom og tiltak som bedrer situasjonen for de som er rammet. Den norske modellen har bidratt til færre fattige og jevnere inntektsfordeling i Norge sammenliknet med andre land. Regjeringen bygger videre på denne velferdsmodellen.

Dag Terje Andersen

Fattigdom rammer ulikt, men det finnes noen fellestrekk . De fleste med lav inntekt har svak tilknytning til arbeidslivet, eller lever av en offentlig stønad. En del er enslige forsørgere. Mange har problemer med å skaffe seg bolig. Mange har en minoritetsbakgrunn. Helseproblemer er vanlig. De som faller utenfor arbeidsmarkedet, faller også lettere utenfor andre deler av velferdssamfunnet. Arbeidsmarkedet er derfor den viktigste arenaen for å forebygge og bekjempe fattigdom.

For noen vil lav inntekt være midlertidig, knyttet til en fase i livet. For andre er dette en varig og selvforsterkende tilstand. Slike negative spiraler må identifiseres og brytes.

Fattigdomsdebatten i Norge er ofte snever. Helhetsbildet, med en god skattepolitikk som fører til sosial fordeling, en skole for alle som utjevner forskjeller mellom fattig og rik, eller betydningen av sosial boligbygging, har lett for å forsvinne.

NAV-reformen, kvalifiseringsprogrammet, økningene av trygdeytelsene, styrkingen av rusomsorgen og muligheter for økningen i bostøtteordningen er alle eksempler på tiltak som reduserer fattigdom. Dette har betydning for framtida til mange enkeltpersoner og for mulighetene deres.

Mye er altså gjort. Men mye gjenstår også. Fremover må vi fortsette å styrke felleskapsløsningene som forebygger at fattigdom oppstår. Vi må sikre at de som lever i fattigdom kan løftes ut og delta i arbeid og samfunnsliv på like vilkår som befolkningen for øvrig.

Bevilgninger mot fattigdom

Regjeringen har styrket den særlige innsatsen på målrettede tiltak mot fattigdom. De årlige bevilgningene til tiltak mot fattigdom er økt med over 3 milliarder kroner ut over det som lå i Bondevik II-regjeringens budsjettforslag for 2006.

Regjeringens styrkede innsats mot fattigdom 2006-2009

	2006	2007	2008	2009
Arbeid	42,9	259,9	464,4	980,1
Barn og unge	7,6	47,6	67,6	102,6
Levekår	483,3	935,8	1 102,4	1 919,7
Samlet styrking	533,8	1 243,3	1 634,4	3 002,4

Innsats i millioner kroner, akkumulert over de fire årene.

Store reformer

Regjeringen gjennomfører flere store reformer:

- NAV-reformen.
- Barnehagereform.
- Endringer i utdanningssystemet.

I tillegg har regjeringen lagt fram strategier og planer på flere områder som har betydning for den samlede innsatsen mot fattigdom:

- Stortingsmelding om utdanning og ulikhet, for å stimulere ungdom til å fullføre utdanning.
- Nasjonal strategi for å utjevne sosiale helseforskjeller.
- Opptrappingsplan for rusfeltet.

- Stortingsmelding om arbeid, velferd og inkludering, som gir nye virkemidler til NAV.
- Handlingsplan mot fattigdom.
- Handlingsplan for integrering og inkludering av innvandrerbefolkningen.

Fattigdom i Norge

Flertallet i den norske befolkningen har høy levestandard og gode levekår. En liten andel av befolkningen har langvarig lav inntekt. Innvandrere er overrepresentert blant personer med lavinntekt. Enkelte har sammensatte og langvarige levekårsproblemer, blant annet langtidsmottakere av sosialhjelp.

Andel av befolkningen med vedvarende lavinntekt

Periode	50 pst. av medianinntekten OECD-skala		60 pst. av medianinntekten EU- skala	
	Andel	Antall	Andel	Antall
2003-2005	3,0		7,9	
2004-2006	2,9	127 000	7,9	340 000
2005-2007	3,0	132 000	8,1	350 000

Alle personer eksklusive studenter. Datakilde: Statistisk sentralbyrå.

Dersom en tar utgangspunkt i lavinntektsgrensen for 2000 viser beregninger fra Statistisk sentralbyrå at andelen med lavinntekt ville vært om lag halvert i 2007 dersom denne grensen kun hadde vært justert for konsumprisveksten. Dette illustrerer at lavinntektsgruppen også har tatt del i realinntektsveksten i perioden.

Antall sosialhjelpsmottakere og utgifter til økonomisk sosialhjelp

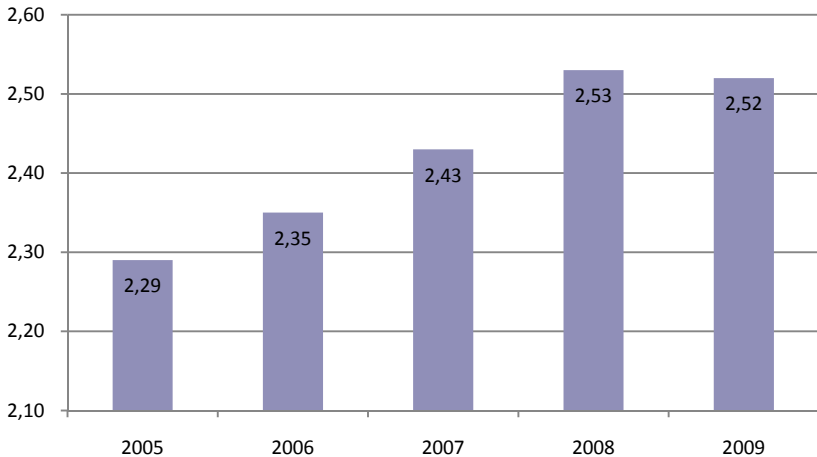
	Antall mottakere	Utgifter (2008-kroner)
2005	128 964	5,18
2006	122 402	4,81
2007	109 608	4,42
2008	109 343	4,35

Utgifter i milliarder kroner. Datakilde: Statistisk sentralbyrå.

Arbeid

Tilknytning til arbeidsmarkedet er viktig for å sikre inntekt, for å føle seg verdsatt i samfunnet og for opplevelse av inkludering og medvirkning. Den som faller utenfor arbeidsmarkedet, faller også lettere utenfor andre deler av velferdssamfunnet. Regjeringens hovedstrategi i kampen mot fattigdom er derfor å gi flere tilgang til arbeidslivet.

Sysselsatte personer 2005–2009

2. kvartal, antall personer i millioner. Kilde: Statistisk sentralbyrås arbeidskraftundersøkelse

Noen sentrale innsatsområder og tiltak:

- Nytt kvalifiseringsprogram som retter seg mot personer med vesentlig nedsatt arbeids- og inntektsevne, med ingen eller svært begrensede ytelser i folketrygden. Dette vil i stor grad være personer som i dag er avhengig av økonomisk sosialhjelp som hovedinntektskilde over lengre perioder. Per 31.7.2009 var det 5 488 deltakere i kvalifiseringsprogram. Ved samme tidspunkt var det fattet i overkant av 6 900 vedtak om deltakelse i program siden 1. januar 2008.
- Tilskudd til tettere individuell oppfølging av personer som trenger særlig bistand for å kunne dra nytte av arbeidsrettede tiltak.

- Tiltak for voksne med svake grunnleggende ferdigheter. Fra 2006 til 2009 er det gitt tilskudd til 337 prosjekter og rundt 5 700 arbeidstakere har startet opplæring.
- Styrking av opplæringen innenfor kriminalomsorgen. Det gis nå opplæringstilbud ved alle landets fengsler.
- Forsøk med tidsubestemt lønnstilskudd. Forsøket ble gjort landsomfattende i 2008 og hadde i juni 2009 om lag 1 350 deltakere.
- Tilskudd til aktivisering og arbeidstrening i regi av frivillige organisasjoner. 35 prosjekter er tildelt statlige tilskudd i 2009.

Barn og unge

Regjeringen gjennomfører en stor barnehagereform og endringer i utdanningssystemet. Et godt utbygd pedagogisk barnehagetilbud gir barn gode og mer likeverdige oppvekst- og læringsvilkår. Grunnleggende ferdigheter bidrar til inkludering i arbeidslivet, trygg inntekt og bredere samfunnsdeltakelse. Eksempler på innsatsområder og tiltak ut over dette er:

- Kompetanse- og utviklingstiltak for å forebygge og redusere barnefattigdom. 29 kommuner har deltatt i en satsing knyttet til barnevernet. Om lag 5 000 barn og unge har vært omfattet av tiltak med utgangspunkt i sosialtjenesten.
- Styrking av barne- og ungdomstiltak i større bysamfunn. Det er i 2009 fordelt midler til 167 tiltak i 22 bykommuner til tiltak for barn, unge og familier som er berørt av fattigdomsproblemer.
- Tiltak for ungdom i risikosoner. Det er igangsatt utviklingsarbeid overfor unge som faller utenfor utdanning og arbeidsliv og ungdommer som står i fare for å utvikle rusmiddel- og atferdsproblemer.
- Tiltak for barn med psykisk syke og/eller rusmiddelavhengige foreldre.

Bedre levekår for de vanskeligst stilte

Handlingsplan mot fattigdom omfatter tiltak for å bedre levekårene og mulighetene for de vanskeligst stilte. Eksempler på sentrale innsatsområder og tiltak:

- Omfattende omlegging av regelverket for bostøtte fra 1. juli 2009. Inntil 50 000 flere vil kunne få bostøtte.

- En forsterket innsats mot bostedsløshet. Det er igangsatt forsøksprosjekt i de fire storbyene og enkelte andre kommuner for å bidra til at personer i midlertidig botilbud kan få tilbud om varig bolig.
- Tiltak overfor rusmiddelavhengige. Om lag 1 500 nye personer har fått tilbud om legemiddelassistert rehabilitering. Øvrig tverrfaglig spesialisert behandling er også styrket.
- Økning av satsnivået i de statlige veiledende retningslinjene for utmåling av stønad til livsopphold (sosialhjelp). Satsene er økt med 5 prosent utover ordinær prisjustering fra 1.1.2007 og med ytterligere 5 prosent utover ordinær prisjustering fra 1.1.2009.
- Styrking av lavterskeltilbudet for rettshjelpssøkende, blant annet gjennom tilskudd til studentrettshjelpstiltakene, advokatvakt ved krise- og Dixisentre, gratis juridisk bistand ved kommunale servicekontorer og gatejuristprosjekter for rusavhengige.
- Fremmet 19. juni 2009 et lovforslag om å innføre tilsyn med økonomisk sosialhjelp for å styrke rettsikkerheten til sosialhjelpsmottakere.

Et historisk godt trygdeoppgjør ble gjennomført både i 2007 og 2008. Fra mai 2006 til mai 2009 økte minstepensjonen fra 112 788 til 143 568 kroner, dvs. med 30 780 kroner. Minsteytelsen for rehabiliteringspenger, attføringspenger og tidsbegrenset uførestønad er økt til 1,97G.

Et bredt samarbeid

Kampen mot fattigdom krever et bredt samarbeid. Statlige etater, kommuner og frivillige organisasjoner er alle sentrale aktører i innsatsen mot fattigdom – enkeltvis eller i et nært samarbeid.

Regjeringen har styrket kommuneøkonomien for å gi kommunene mulighet til å spille en mer aktiv rolle både i arbeidet mot fattigdom, samt bidratt med statlige tilskuddsmidler til forsøks- og utviklingsvirksomhet.

Dialogen og samarbeidet med brukerorganisasjoner og andre frivillige organisasjoner som arbeider for sosialt og økonomisk vanskeligstilte er styrket. I 2008 ble det etablert et kontaktutvalg mellom regjeringen og representanter for sosialt og økonomisk vanskeligstilte. Tilskudd til organisasjonene er styrket.

